

Kilderne til Grønlands historie vender hjem

Af Klaus Egeberg

De grønlandske kulturinstitutioner er i disse år travlt optaget af arbejde i forbindelse med hjemføring af grønlandsk kulturarv fra danske og udenlandske samlinger til Grønland. Landsmuseet har allerede modtaget værdifulde samlinger, som hidtil har befundet sig på Nationalmuseet, og for nylig modtog Grønlands Arkiv en stor sending arkivalier fra Rigsarkivet i København.

Historien bag disse arkivalier er følgende: Omkring 1915 var en stor del af de grønlandske lokalarkiver blevet indsamlet og placeret i såkaldte arkivdepoter i henholdsvis Godhavn og Godthåb. Omend arkiverne havde det bedre i arkivdepoterne end på de lofter og i de kældre og udhuse, hvor de tidligere havde henligget, var opbevaringsforholdene langt fra gode. Det erkendtes i Ministeriet, og på dets foranledning blev en arkivar udlånt af Rigsarkivet i midten af 1950'erne sendt til Grønland for at vurdere forholdene. Efter indstilling fra den udsendte arkivar, den senere landsarkivar for Sjælland, Sune Dalgård, besluttedes det, at arkiverne skulle sendes til Danmark med henblik på ordning,

registrering og sikker opbevaring, indtil Grønland fik sit eget landsarkiv. Det nordgrønlandske arkiv ankom til København i god behold, hvorimod det sydgrønlandske gik tabt ved Hans Hedtoft-katastrofen i 1959.

Den påtænkte ordning og registrering af de nedsendte arkiver kom imidlertid aldrig i gang, og arkivalierne lå blot på Rigsarkivets magasin i den tilstand, de var ankommet i. Først da planen om et grønlandsk landsarkiv endelig blev realiseret efter indførslen af Hjemmestyret, kom der skred i tingene.

Efter etableringen af Grønlands Arkiv blev der mellem Landsstyreområdet for undervisning og kultur og det danske kulturministerium indgået en aftale om tilbageføring af de deponerede arkivalier. Aftalen indebar bl. a., at Rigsarkivet skulle stille lokaler til rådighed for en afdeling af Grønlands Arkiv, mens Grønlands Arkiv skulle ansætte og aflønne medarbejdere til at forestå ordning og registrering af de gamle lokalarkiver.

Som et resultat af de første tre års arbejde på DK-afdelingen blev tre containere

nerede indeholdende 8 tons omhyggeligt pakkede arkivalier i oktober 1987 losset fra atlantskibet i Nuuk og kørt til magasinet på Grønlands Arkiv.

De arkivalier, som nu er vendt hjem, stammer hovedsageligt fra Nordgrønland, og forud for deres opstilling på arkivreolerne på Grønlands Arkiv, er der gået et meget stort og vanskeligt arbejde. Arbejdet har dels bestået i rekonstruktion af de enkelte embedsarkiver ud fra de ofte tilfældigt sammenrodede papirbunker, og dels i konservering og restaurering af ca. 450 gamle protokoller.

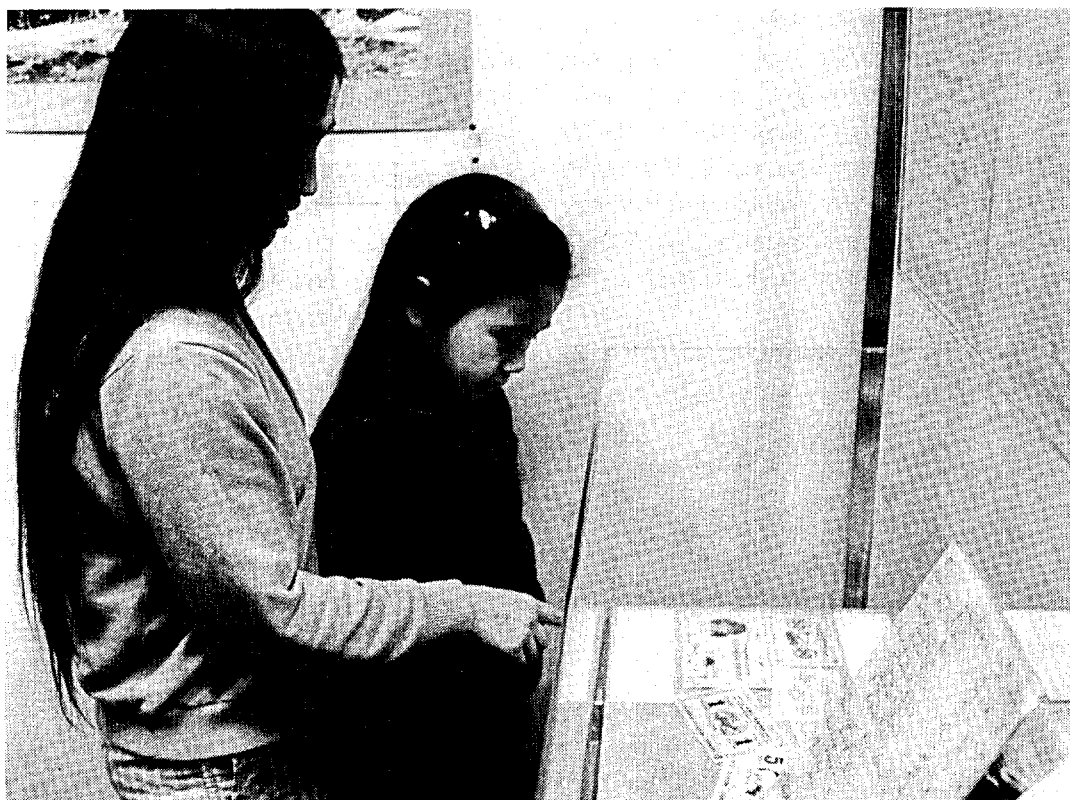
Mens ordningsarbejdet foregik på arkivets DK-afdeling i Rigsarkivets annex på H. C. Andersens Boulevard, blev konserveringsarbejdet overdraget til

konserveringsværkstedet på Landsarkivet for Sjælland. Her blev konservatorerne stillet overfor store udfordringer, bl. a. i forbindelse med restaurering af protokoller, som var gennemvædede med tran – en skade, man meget sjældent har været ude for før. Også dette problem blev imidlertid løst på bedste vis, og Grønlands Arkiv kan i dag ikke blot fremvise en række usædvanligt velregistrerede nordgrønlandske lokalarkiver rækkende fra ca. 1750 til ca. 1950, men også en ualmindelig fornem række af nyrestaurerede og nyindbundne 1700-tals protokoller.

Tilbageførslen af de første 80 meter af i alt ca. 500 meter grønlandske lokalarkiver er blevet markeret dels i form af

Fra udstillingen på Grønlands Arkiv. Foto: Lisbet Lyager, Sermitsiaq.

Fra udstillingen på Grønlands Arkiv. Foto: Lisbet Lyager, Sermitsiaq.

en udstilling med titlen »Kolonihistorien frem i lyset« og dels med udgivelsen af en gennemillustreret bog skrevet af tidligere landsarkivar Jan Kanstrup og lederen af arkivets DK-afdeling, arkivar Steen Ousager.

Formålet med udstillingen og bogen har ikke blot været at præsentere det store arkivmateriale for det grønlandske publikum, men også at vise, hvilken guldgrube af oplysninger arkiverne indeholder, og hvordan de kan benyttes. Benyttelse af arkivalier kræver nemlig en vis indsigt og forudgående viden om ad-

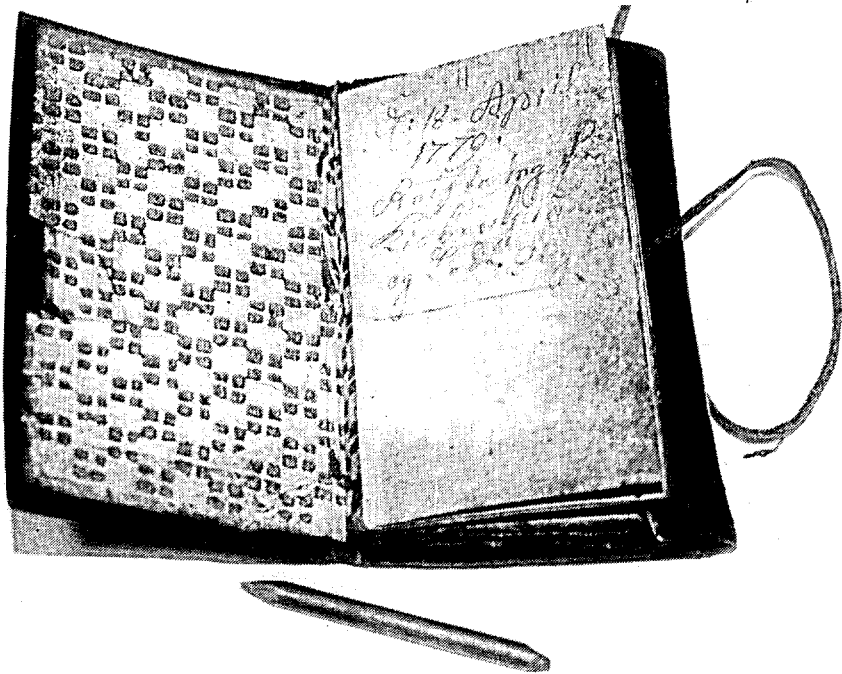
ministrative forhold. Har man imidlertid denne viden og indsigt, kan man forholdsvis nemt finde oplysninger om stort set alt mellem himmel og jord, f. eks. om de sociale forhold rundt om i byer og bygder, om udviklingen inden for fangst og fiskeri, om ansatte hos kolonibestyreren, om indholdet af begreberne kongekost og sultekost, ja, i det hele taget alle tænkelige oplysninger om, hvordan vigtige forudsætninger for Grønlands historie har været,

I bogen og på udstillingen vises en lang række arkivalier med eksempler på

deres indhold, men først og fremmest er oplysningerne bygget op omkring ca. 100 billeder, tegninger og kort, som hver især har tilknytning til de enkelte arkivtyper og hovedtemaer: Grønland – den administrerede koloni, kolonimagten, kolonibestyreren, præsten, forstanderskabet og, hævet over dem alle, inspektøren.

Som et af flere eksempler på materialets udsagnskraft gennemgår bogen og udstillingen med udgangspunkt i bygden Tasiusaq omkring år 1900 og koloniarbejderen J. C. Leibhart, død 1826, hvad arkivalierne totalt set kan fortælle om den enkelte person og familie samt om livet og tilværelsen i en grønlandsk bygd.

Udstillingen »Kolonistorien frem i lyset« har været særdeles velbesøgt ikke blot af enkeltpersoner, men også af en lang række skoleklasser, og efter at have været vist i Nuuk, vil den blive omdannet til en vandrestilling, som kan vises på kysten. For de, der ikke får lejlighed til at se udstillingen, udgør bogen »Grønlandsarkiver« et alternativ. I bogen uddybes udstillingens temaer, og med den er der for første gang i Grønland skabt et dobbeltsproget hjælpemiddel, som forhåbentlig vil tilskynde forskere og historisk interesserede til at bruge den vigtige del af den grønlandske kulturarv, som de nu hjemvendte arkiver udgør.

Koloniarbejder J. C. Leibharts notesbog fra 1779.